

Tarihsel Bir Çerçevde Ekonomik Coğrafya'nın Değişen ve Dönüşen Boyutları

Ömer ŞEN*

ÖZ

20.yüzyıl ortalarına kadar çeşitli süreçler dâhilinde keskin değişimler yaşayan ekonomik coğrafya disiplini son yarım asırda kendisine özgü bir zemin oluşturabilmiştir. Ekonomik coğrafyanın konuları ve bu konuları ele alış biçiminde çeşitli değişimler olmuştur. Yapılagelen klasik tanımların günümüz ekonomik coğrafyasını kapsayıcı bir şekilde açıklamada yetersiz kalmaktadır. Bu çalışma ekonomik coğrafyanın icra sahası olan mekânın; son çeyrek asırda ortaya çıkan sanal/dijital mekânların gerçek mekânlarını da içine alacak şekilde geniş bir yelpazeye yayılmasını odağına almaktadır. Dijitalleşme, ağlar arası etkileşimler ve bilgi toplumu tabanlı yapısı gibi çok daha karmaşık bir mekân anlayışı üzerinden tarihi bir altyapı ile ekonomik coğrafyayı açıklamayı amaçlamaktadır. Araştırmada, kapsamlı bir literatür taraması çerçevesinde nitel araştırma yöntemlerinden yorumlayıcı araştırma tekniği kullanılmıştır. Çalışmada konunun ana çerçevesini oluşturacak kuramsal bir araştırma sınırı oluşturulmuş, bu kuramsal çerçeve açıklanabilir ve farklı aşamalarda esnetilebilir bir araştırma stratejisine dönüştürülmüştür. Son olarak ele alınan konu okuyucuya gerekçeleri ve açıklanabilirliği ile raporlaştırılmıştır. Çalışmada günümüzün değişen paradigmaları ile örtüşen yeni mekân anlayışının yeni bir ekonomik coğrafya çerçevesi çizdiği sonucuna ulaşılmıştır. Ekonomik mekânsal örüntüyü oluşturan parçaların sosyal bilimlerin ve bilhassa beşeri coğrafyanın diğer araştırma konuları ile sıkı bir bağlantı içinde olması ekonomik coğrafyanın yeni yaklaşımlarının çok daha geniş bir perspektiften değerlendirme gerekliliğini ortaya çıkarmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Ekonomik Coğrafya, Mekân, Değişim, Dönüşüm.

Changing and Transforming Dimensions of Economic Geography in a Historical Framework

ABSTRACT

The discipline of economic geography, which experienced sharp changes in various processes until the middle of the twentieth century, has been able to form a unique basis for itself over the past half century. There have been various changes in the topics of economic geography and the way it deals with these issues. The current classical definitions are insufficient to explain today's economic geography in an inclusive way. This study focuses on the spread of space, which is the execution area of economic geography, over a wide range of virtual /digital spaces that have emerged in the last quarter century to include real spaces. This study aims to explain the infrastructure and economic geography through a much more complex understanding of space such as digitalization, inter-network interactions and information society. It has been concluded that this new understanding of space draws a new economic geography framework. In the framework of a comprehensive literature review, an interpretive research technique was used as one of the qualitative research methods. In the study, a theoretical research boundary was established to form the main framework of the subject, and this theoretical framework was turned into a research strategy that can be explained and stretched at different stages. Finally, the topic discussed has been reported to the reader with its reasons and explainability. In the study, it was concluded that the new understanding of space, which coincides with the changing paradigms of today, creates a new economic geography framework. The fact that the parts that make up the economic spatial pattern are in close connection with other research topics of the social sciences and, in particular, human geography, reveals the need to evaluate new approaches to economic geography from a much broader perspective.

Keywords: Economic Geography, Space, Changing, Transformation.

1. Giriş

Ekonomik faaliyetler, insan merkezli tüm faaliyetlerde olduğu gibi bir mekânda gerçekleşmek zorundadır. Söz konusu mekân; mikrodan makroya bir ölçek aralığında olabileceği gibi son çeyrek asırda ortaya çıkan sanal/dijital mekânların, gerçek-reel mekânlarını da içine alacak şekilde geniş bir yelpazeye yayılmış olabilir. İşte ekonomik coğrafya ana hatlarıyla ekonomik faaliyetlerin -genellikle eşit olmayan-mekânsal dağılımının sebep ve sonuçları üzerinde durmaktadır. Çünkü medeniyetin ortaya çıkışından bu yana, insan faaliyetleri ve yaşam standartları hem kıtalar hem de bölgeleri arasında eşit olmayan bir şekilde dağılmıştır (Braudel, 1979, s. 17).

Tanıımı biraz daha genişletecek olursak; ekonomik coğrafya, bölgeler içindeki ve bölgeler arasındaki eşit olmayan gelişimin nedenlerini ve sonuçlarını açıklayan (Aoyama vd., 2012, s. 1), insanların ekonomik

* Dr. Öğr. Üyesi, Gaziantep Üniversitesi, omersen@gantep.edu.tr

Makalenin Gönderim Tarihi: 01.08.2022; Makalenin Kabul Tarihi: 04.11.2022

faaliyetlerine mekânsal çevrenin etkisinin tahlilini yapan (Courtin & Maillet, 1962, s. 162), ekonomik aktivitelerin lokasyonu ve dağılımı ile yerel ve bölgesel ekonomik gelişme süreçleri ve dengesiz coğrafi kalkınma ile ilgili sorularla ilgilenen (Mackinnon & Cumbers, 2007, s. 30) insan faaliyetinin mekânda eşit olmayan bir şekilde dağılmasını ve çok çeşitli ekonomik yığınlar oluşturmasını açıklayan (Lafourcade, 2009, s. 44), ekonomik kalkınmada merkezi bir noktada olan (Sukoo & Margo, 2004, s. 2982), yeryüzü kaynakları ile insanın ve insanın kendini idame ettirdiği meslekler arasındaki dağılımı ve ilişkileri araştıran coğrafi bir çaba (Garratsen & Martin, 2010, s. 129), ekonomik faaliyetlerin mekânsal konfigürasyonunu inceleyen ve açıklamaya çalışan (Anderson, 2012, s. 52), nüfus ile ekonomi ve kaynaklar arasındaki ilişkilerle insanların hayatlarını kazanmaları bakımından yerden yere olan farklılık ve benzerlikler üzerinde duran (Tümertekin & Özgüç, 1997, s. 33), ekonomik olguların küresel ve bölgesel dağılışı ile ilgilenen (Doğanay, 2013, s. 23) coğrafyanın bir alt dalıdır.

Bütün bu alt tanımlamaları kapsayıcı olmak üzere: farklı mekânsal büyüklüğe sahip coğrafi ünitelerdeki reel/gerçek ve gerçek olmayan sanal/dijital ekonomik mekânların (onların gerçek-reel- dünyadaki mekânlarının) ekonomik faaliyetlerinin dağılımı, bu dağılımın sebep olduğu eşitsiz kalkınma ve büyüme parametrelerinin coğrafi yansımalarının coğrafya biliminin temel yaklaşım kalıpları çerçevesinden inceleyen coğrafyanın alt disiplinine ekonomik coğrafya denir.

Bu noktada üç temel unsur karşımıza çıkmaktadır. Birincisi insan, diğeri onun tercihleri ile oluşmuş ekonomik sistemler ve son olarak da bu ekonomik sistemlerin tercihleri ve önceliklerinin ortaya çıkardığı doğal ve beşeri çevreyi kullanımı ve biçimlendirmesi. Nihayetinde bu zincir bir ekonomik coğrafya ekosistemi oluşturmakta ve birbirlerini karşılıklı olarak etkileyip dönüştürmektedir.

Bu çalışma, yöntemin açıklandığı ikinci bölüm ile devam edecektir. Üçüncü bölümde ekonomik coğrafyanın karmaşık kökleri tarihsel bir çerçeveye oturtulma çabasını içermektedir, dördüncü bölümde ekonomik coğrafyanın tarihsel tanımlamaları üzerinden mevcut durumdaki konumunu tanımlamaya çalışılacaktır. Takip eden bölümde ekonomik coğrafyanın yeni boyutları ele alınırken yenilenebilir tanımları ile örtüşen kısımları açıklanacaktır. Sonuç bölümünde tüm bu teorik tartışmanın sonucunda elde edilen varsayımlar ve sonuçlar ortaya konulacaktır.

2. Yöntem

Nitel araştırmalar, odağına aldığı araştırma problematiğini kendi bağlamında, yorumlayıcı bir yaklaşımla inceler (Baltacı, 2019, s. 369) ve nicel araştırmadan farklı olarak araştırmaya teori ve denence ile başlamaz (deduktif), araştırma sonunda kavram ve teoriler oluşturur (induktif) (Karataş, 2015, s. 79). Araştırmada kapsamlı bir literatür taraması çerçevesinde nitel araştırma yöntemlerinden yorumlayıcı araştırma tekniği kullanılmıştır. Yorumlayıcı paradigma açısından araştırmanın amacı, doğal ortamda kavramların ve kuramların nasıl konumlandığının deneyimlenmesidir (Demir, 2019, s.7).

Bu çalışmada araştırma deseni üç aşamadan oluşturulmuştur. Çalışmanın ana çerçevesini oluşturacak kuramsal bir araştırma sınırı oluşturulmuş, bu kuramsal çerçeve açıklanabilir ve farklı aşamalarda esnetilebilir bir araştırma stratejisine dönüştürülmüştür. Son olarak ele alınan konu gereklileri ve açıklanabilirliği ile raporlaştırılmıştır.

3. Ekonomik Coğrafyanın Gri Kökleri

Ekonomik coğrafya ne zaman ve nerede başladı? Bu soruya kesin bir yanıt aramak oldukça zor bir çaba olarak görülmektedir. Ekonomik coğrafyanın akademik bir yaklaşım olarak coğrafya bilimine dâhil olması ancak 19. yüzyılda gerçekleşmiştir. Coğrafya bilimi; dolayısıyla insan, ne kadar eskiye götürülebilirse ekonomik coğrafya anlayışı da o kadar eskiye götürülebilir. Nitekim Barnes (2001), Hz. Havva'nın cennet bahçesinde meyve toplamasını ilk ekonomik coğrafi hareket olarak görebilir miyiz sorusu ile biraz da ironik olarak konuya değinmektedir. Kutsal kitapta belirtildiği gibi Hz. Adem ve Hz. Havva'nın yasak meyveyi yiyerek dünyaya gönderilmeleri ekonomik faaliyetleri başlatan ilksel neden olabilir mi? Ya da Etiyopya'nın kuzeydoğusunda Kızıldeniz kıyısında bulunan ve yaklaşık 2,5-3 milyon yıl öncesine tarihlendirilen ilk insan yapımı taş aletler ekonomik coğrafyanın başlangıcı olabilir mi? Nitekim Harris (1983), bu bölge için erken taş eser oluşumlarının yaygın doğası nedeniyle, bir endüstriyel kompleks olarak tanımlamanın kesinlikle mümkün olduğunu ifade eder. Yoksa son buzul çağından sonra avcı-toplayıcı toplumun tarımsal üretime ve yerleşik hayata geçişini mi başlangıç olarak almalıyız.

Elbette bir malın değiş tokuşu ya da o malın bir bölgeden başka bir bölgeye taşınması veya aynı malın farklı bölgelerde üretimi ve ticaretinin yapılmasını bir başlangıç noktası seçecek olursak bu bize tarihin netleşmemiş buğusu içinde net olmayan fikirler ve tarihler verir. Bu sebeple ekonomik coğrafyanın başlangıcı sorusunu daha somut verilerle destekleyebileceğimiz ayrı bir disiplin olarak belirmeye başladığı - belki buna akademik anlamda bir başlangıç da diyebiliriz- 19.yüzyıl olarak almak daha sağlıklı olacaktır. Her ne kadar bu noktada yine net bir başlangıç noktası veremesek de. Ancak buradaki belirsizlik bilimin geçerli normları içerisinde kabul edilebilir hatta bir yönüyle bilimsel tartışmalara kapı aralaması sebebiyle istenilen bir durumdur. Tarih ve dolayısıyla bir disiplinin tarihi Kuhn'un (1996) da ifade ettiği gibi sadece bir zaman dizimi ve anlatı deposu olarak görülmediği takdirde, şu anda bize egemen olan bilim imgesinde esaslı bir dönüşüme yol açabileceğini belirtmektedir. Yukarıda da bahsedildiği gibi ekonomik coğrafya tarihini 19. yüzyıldan başlatmak mümkündür ancak bundan önce dünya ekonomisini ve ekonomik coğrafyasını köklü bir şekilde değiştiren bir dizi gelişmeye değinilmelidir.

18. yüzyıla kadar ekonomi bugünkü anlamından tamamen farklı olarak çok küçük ölçekli ve tamamen geçim odaklı yapılan üretimleri kapsayan dar anlamlı bir terimi ifade etmekteydi. Ancak modern ekonominin en önemli figürlerinden biri olan Adam Smith (1723-1790), en bilinen eseri *Ulusların Zenginliği*'nde (1776) kişisel çıkarlar için hareket eden bireylerin aynı zamanda ulusal çıkarları da bilinçdışı olarak tetiklediğini yani daha büyük anlamda bir organizma olarak ekonomiyi oluşturduklarını fark etmiş ve bunu piyasanın "görünmez eli" olarak ifade etmiştir. Aynı yıl ABD'de 13 koloni Büyük Britanya Krallığı'ndan ayrı olarak bağımsızlıklarını ilan ettiklerini açıklamış, yine aynı çeyrek yüzyılda Fransız İhtilali ile birlikte mutlak monarşi yerini cumhuriyete bırakmıştır ve İngiltere'de Sanayi Devrimi ile ekonomik coğrafi görünüm Tarım Devrimi'nden sonra yaşadığı en büyük dönüşüme uğramıştır. Çok kısa sürede gerçekleşen ve her biri çok önemli bir dönüşüme işaret eden bu olaylar ekonomi kavramını da farklı bir boyuta taşımıştır.

18. yüzyılın son çeyreği, günümüze kadar etkilerini hemen her alanda hissettirecek olan sanayi devriminin baş döndürücü üretim artışlarının ilk adımlarının görüldüğü zamana tekabül eder. Hızla büyüyen kentler ve üretim, bu kentlerin ortaya çıkardığı yepyeni bir ekonomik coğrafya manzarası. Artan sanayileşmiş/kentleşmiş nüfusu beslemek için üretimi artıran bir kırsal nüfus, ucuz, bol üretim ve ihracat ve bunun yanında İngiltere'den tüm dünyaya teknik ihracat. Hobsbawm (1996), bu durumu: "bilebildiğimiz kadarıyla, ilgili bütün istatistik kanıtlar, 'kalkışa' damgasını vuran ani, keskin, neredeyse dikine bir yükselişin ancak o tarihlerde ortaya çıktığını göstermekteydi, deyim yerindeyse ekonomi, uçuşa geçmişti" diyerek tanımlamaktadır. Pamuklu dokuma ile İngiltere'de başlayan devrim, demiryolları ve ağır sanayiye geçiş ile tamamlanmıştır. Bu dönem, ekonomik coğrafyanın odağındaki eşitsiz kalkınmanın da temelini atıldığı dönemdir. 18. yüzyılın ilk yarısına doğru dünya ekonomisinde İngiltere baskın unsur olarak ekonomik coğrafya sahasında yerini almıştır. 19. yüzyılın ilk on yılında Avrupa ve Amerika'da nüfusu bir milyonu aşan tek kent Londra'dır. Sadece yarım asır öncesinde neredeyse aynı nüfusa sahip olan Paris'in nüfusu ise aynı dönemde 650 bin'dir. ABD ve Batı Avrupa kısmen sanayi yarışına dahil olabilmışlerdir. Tek istisna yüzyılın ortalarına kadar Almanya'da görülen hızlı sanayileşme ve ekonomik gelişimdir.

Renner (1950), her ne kadar literatürde çok sözü edilmese de Ekonomik coğrafyayı, 18. yüzyılın sonlarında, Immanuel Kant'ın Almanya'daki "Ticari (Merkantal) Coğrafya" olarak adlandırdığı bir coğrafyanın varlığına işaret ettiği zaman başladığını öne sürmektedir. Bu başlangıç kabul görmese de ekonomik coğrafyanın başlangıcı sorunsalında göz ardı edilmemesi gereken bir noktaya işaret etmektedir. Ancak genel kabul başlangıç noktası olarak 19. yüzyıla işaret eder. Ekonomik coğrafyanın 19. yüzyıldaki tarihsel temellerinin nereden itibaren alınabileceğine dair sorulan sorulara verilebilecek birkaç farklı yanıt söz konusudur (Şen, 2016, s. 23). Bunlardan ilki ve muhtemelen doğru olanı Von Thünen'in 1826 yılında yayımlanan *Isolated Stated* kitabı ile başlayanıdır. Sanayi Devrimi'nin ekonomik coğrafyada mekânsal planlamaları da beraberinde getirmesi kaçınılmaz bir sonuç olarak beklenirken bu planlama örneği ilk olarak Almanya'da ortaya çıkmıştır. Büyük arazi sahibi ve ekonomist Von Thünen, 1826 yılında yayımladığı "Isolated State" ile tarımsal üretim yapan çiftçilerin maksimum karı elde ederken fiyatlar, mekânsal kullanım ve ulaşım şartlarını optimum seviyede düzenlemeyi amaçlamıştır. Von Thünen, sadece konum

teorisi üzerinde değil, bir bütün olarak ekonomik coğrafya üzerinde de büyük bir etkiye sahiptir (O'Kelly & Bryan, 1996, s. 459).

İngiliz sömürgeciliğinin doğurduğu ve öncülüğünü George G. Chilsom'un yaptığı Ticari Coğrafya geleneği, akademik anlamda ve daha çok anglo-sakson anlayış temelinde ilk kökleri kabul edilebilir. Chisholm, 1889 yılında Londra'da yayımlanan ve ilk İngilizce ekonomik coğrafya kitabı sayılan "Handbook of Commercial Geography" eserinde coğrafyanın ekonomik yönünden çok ticaretin coğrafi esaslarına değinmiştir. Nitekim kitabının önsözüne "Ticaretin dayandığı büyük coğrafi gerçek şudur: dünyanın farklı bölümlerinin farklı ürünler vermesi veya aynı ürünleri eşit derecede elverişsiz koşullar altında tedarik etmesidir. Dolayısıyla ticaretin iki büyük sonucu vardır: ilki, herhangi bir yerde meta çeşitliliğini artırmak; ikincisi, ulaştırma tesislerine göre, ticaretin yapıldığı farklı yerlerde herhangi bir emtia elde etmenin avantajlarını az çok eşitlemektir" cümlesi ile başlar. Bununla birlikte ekonomik coğrafya esaslarını özellikle dağılım esaslarını –yeteri kadar olmasa da- kullanmıştır. "Emtiaların; üretim, dağıtım ve değişim ile ilgili genel faktörler", "doğrudan veya dolaylı olarak iklime bağımlı ürünler" gibi konu başlıkları eserini ekonomik coğrafyaya yaklaşırsa da genel anlamda bir ticari istatistik kataloğu özelliği gösterir. Ancak şunu mutlaka ifade etmek gerekir ki Chilsom, ekonomik coğrafyayı o günün şartlarında elle tutulur somut bir alana taşımıştır. Barnes'ın (2001) da ifade ettiği gibi zamanının ekonomik ve politik koşullarına cevap vermekle kalmamış, aynı zamanda ekonomik coğrafya için yeni bir disiplin alanı oluşturma gibi zorlu bir görevle de uğraşarak ekonomik coğrafyaya yadsınamaz bir katkı sağlamıştır.

1882 yılında Alman coğrafyacı W. Gotz "Ekonomik Coğrafya'nın Görevi" (Die Aufgaben der Wirtschaftlichen Erdkunde) adlı makalesinde ekonomik coğrafya kelimesin ilk defa kullanarak ticari coğrafya ile ekonomik coğrafya arasında bir yol ayrımı yapan ilk coğrafyacısıdır. Aynı yıl "Suyolu Manzaralı Tuna Bölgesi" kitabını da yayınlayan Gotz, Reindl'in (1913) ifadesiyle çalışmalarında belirli bir örnek kullanarak coğrafya ve ekonomi arasındaki ilişkileri ayrıntılı olarak açıklamıştır. Gotz, ekonomik coğrafyayı dünya üzerindeki malların doğal ortam üzerine yaptığı doğrudan etkiyi inceleyen bilimsel bir araştırma olarak tanımlamaktadır.

19. yüzyılın sonlarına doğru dünya hızlı bir şekilde bir tarım toplumu olmaktan sanayi toplumu olmaya doğru kayarken bu durum Malthus, Simith, Mill, Ricardo gibi isimlerin çizdiği sınırların mevcut durumda yeni ortaya çıkan ekonomik atmosferi açıklamada yetersiz kalmaktaydı. Özellikle Almanya'da ortaya çıkan ve Capel'in (1981) ifade ettiği gibi coğrafya ve tarih biliminin, Almanya'nın milliyetçilik ve emperyalizm çağında ticari ve askeri nedenlerle yararlı olan bağımsız bir ulus ve coğrafya olarak tanınması için gerekli görülen konular olarak son derece etkili olduğu görülüyordu. Bu anlayış evrensel bir ekonomi yasasını kabul etmiyor, Fellman'ın (1986) ifadesiyle: ekonomik durumu anlamak için, coğrafyadan farklı şekilde etkilenen, tarih tarafından değiştirilen ve hükümet eylemiyle dönüştürülen toplumların geçmiş gelişiminin sürekli değişen aşamaları hakkında tümevarımsal bir anlayış ortaya koyuyordu.

1893 yılında ilk defa Pennsylvania Üniversitesi, Wharton Ekonomi ve Sosyal Bilimler Okulu'nda ekonomik coğrafya programı açılmıştır. Ancak büyük bir Amerikan üniversitesinde kurulan ilk ekonomik coğrafya bölümü 1898'de California Üniversitesi'nde açılmıştır (Fellman, 1986, s. 320).

1913 yılında ABD'de J. Russell Smith'in Endüstriyel ve Ticari Coğrafya (Industrial and Commercial Geography) eseri ilk ekonomik coğrafya ders kitabı olarak, iktisadın içinde bir nesne olmaktan öteye gidemeyen ekonomik coğrafyayı özne haline getirme çabası olarak karşımıza çıkmaktadır. Sanayi coğrafyası¹ ve Ticari Coğrafya² olarak iki bölümden oluşan kitabının girişinde Russel (1913) amacının dünyayı insanlığa yararlılığı açısından yorumlamayı amaçladığını öncelikli alanın dünyanın fiziki durumundan ziyade insan faaliyetlerini etkilediği için yeryüzünden etkilenen insan faaliyetleri olduğunu belirtmektedir. Kitabın yayımlanmasından bir yıl sonra Robinson (1914), bu kitap, "ekonomik coğrafyanın

¹ Bu bölüm 17 alt bölümden oluşmaktadır: (1) değişen ortamımız; (2) tarımın yeri ve doğası; (3) tahıllar; (4) nişasta gıdaları; (5) hayvan endüstrisi; (6) sebze, meyve ve şarap endüstrileri; (7) şeker; (8) çeşniler ve tütün; (9) balıkçılık; (10) üretimin temelleri; (11) orman endüstrisi denemeleri ve kâğıt; (12) elyaf, tekstil ve giyim; (13) deri ve kauçuk; (14) makine, gemi yapımı ve metal endüstrileri; (15) kimyasal hammaddeler ve imalat; (16) maden endüstrileri; (17) sanayi ve kaynakların genişlemesi.

² Bu bölüm 16 alt bölümden oluşmaktadır: (1) Ticaretin Kanunları (2) dünya karayolu - okyanus ve gemileri; (3 ile 12. Bölüm) dünyanın belirli bölgelerinin, özellikle deniz yoluyla başlıca ticaret yolları; (13) ticaret merkezi ve gelişimi; (14) ticaret merkezinin çalışması; (15) ticaret dengesi ve bunun endüstriyel kalkınma ile ilişkisi; (16) coğrafi faktörlerin ulusların ticaret politikası üzerindeki etkisi.

fiziksel veya doğa bilimlerinden ziyade sosyal bir bilim olduğunu düşünen herkes tarafından memnuniyetle karşılanmalıdır” diyerek ekonomik coğrafyaya getirilen bu yeni yaklaşıma vurgu yapmıştır. Nitekim bu eser dünya üzerindeki farklı alanların özelliklerine eğilmekten ziyade ticari-sanayi faaliyetlerin coğrafya ile olan ilişkisini irdelemek üzerine bir çabadır

1925’de Clark Üniversitesi’nde Dr. Wallace W. Atwood başkanlığında bir ekip ilk ekonomik coğrafya dergisini yayınlamışlardır. Günümüze kadar faaliyetine devam eden ve coğrafyanın ekonomik yönüne değinmek amacıyla kurulan dergi, büyük bir boşluğu dönemin gerçekleriyle örtüşen bir tarzda doldurduğu söylenebilir. Derginin destek alacağı herhangi bir topluluk olmamasına rağmen tamamen aboneliklere ve Clark Üniversitesi tarafından finanse edilmesine ve bağımsız statüsüne rağmen hayatta kalması, yerine getirdiği ihtiyacın bir kanıtıdır (Murphy,1979, s. 40). Derginin ilk sayısında altı makale yedi kitap incelemesi yer almıştır³.

Dünyayı büyük bir ikinci savaşa doğru götüren olayların yaşandığı olağanüstü şartlar altında August Lösch, 1939 sonbaharında yayımlanan Konum Ekonomisi (The Economics of Location) kitabında Thünen’in fazla kurgusal ve homojen olan izole devletini ve Weber’in En Az Maliyet ve Kuruluş Yeri Teorisini çok daha özgün bir yapıda ele alıp geliştirmiş ve Genel Denge Teorisi ile ekonomik coğrafyanın önemini gözler önüne sermiştir. Sheppard’ın (2006) ifadesiyle Lösch, coğrafyanın iki açıdan önemli olduğunu gösterdi: Birincisi, morfogenezdır; ekonomik mekanizmalar, coğrafi alt tabaka farklılaşmamış olsa bile (yani sınırsız tekdüze bir düzlük) mekânsal olarak farklılaşmış bir ekonomik manzara oluşturabilir. Lösch, söz konusu olabilecek bütün konumların karşılıklı cereyan eden ilişkilerini soyutsal olarak ortaya koyan ilk ekonomik coğrafyacıdır. 1939 yılındaki ilk baskının önsözünde Lösch tüm ekonomik faaliyetlerin coğrafi olarak görüntülenmesini önerdiğini, ekonomik bölgelerin doğasının ilk genel analizini geliştirdiğini ifade etmekte, bunlarla ilgili olarak kitabın ilk iki bölümünün⁴ de eserinin çekirdeğini oluşturduğunu belirtmektedir.

1950 sonrası ekonomik coğrafyada önceki yarım asırdan mekanikleşme yoluyla ayrıma gidilmekteydi. Bölgesel ve konum bazlı, lokasyona vurgu yapan çalışmalar gittikçe azalmakta, bunun yerini coğrafyanın temeli olan mekân kavramını öteleyen bir sayısalci/kantitatif bir yaklaşım benimseniyordu. 1950’lerin ortalarından 1970’lerin ortalarına kadar, coğrafyacılar Lösch ve diğer Alman lokasyon teorilerinin mekânsal örüntülerini bir dizi istatistiksel model ve nicel yöntemler çerçevesinde kullandılar ve bunu yer analizi ile bir takım geometrik modellemeler ile gerçekleştirdiler (Garretsen & Martın, 2010, s. 130; Coe vd. 2010, s.110). Bu dönem geleneksel ile yeninin bir çatışma sahası olmakla birlikte Scott’ın (2004) ifade ettiği gibi ekonomik coğrafyanın bir bütün olarak coğrafyada kendini iddialı bir alt disiplin olarak ortaya çıkmasında biçimlendirici bir anlatı olarak özellikle önemliydi. 1970’lerde dünya her biri önemli sonuçlar doğuran ekonomik ve siyasal krizler yaşanmaya başlamış ve bu krizlerin ekonomik ve sosyo-kültürel etkileri hemen her alanda olduğu gibi ekonomik coğrafyada da kendini hissettirmiştir. Mevcut ekonomik sisteme yönelik eleştirilerin dozunun artması ile ekonomik coğrafyacılar da bu eleştirilere kulak vermişler ve ekonomik coğrafya konuları mekânsal eşitsizlikler, yoksulluk gibi konulara kayarak Marksist bir yaklaşım görülmeye başlanmıştır.

1980’lerde ise Marksist yaklaşımın sadece tek boyutlu bakış açısını sorgulanır hale getiren iletişim devrimi ile birlikte gelen bir küreselleşme olgusu ile karşılaşmıştır. Bu dönemde küreselleşme olgusu ilginç bir şekilde bölgeselleşme olgusunu da geliştirmiştir. Bir yandan ortaya çıkan küresel sermayeli devasa şirketler devlet denetimlerini aşındırmakta, uluslararası ticaretin klasik normlarını değişime zorlamakta diğer yandan ekonomik ve siyasal bölgesel işbirliklerini doğurmakta ve mevcut olanları da dönüşüme uğratmaktaydı. Ekonomik coğrafya çalışmalarının merkezi noktasındaki gelişmişlik farkları daha dramatik

³ Birinci Sayının makaleleri: 1.Coğrafyanın Kereste Arzıyla İlişkisi 2.Buğdayın Potansiyel Arzı 3. Montreal’in Tahıl Ticareti 4.Kanada Kömür Kaynakları 5.Kamusal Alan için Arazi Politikası 6.İskandinav Ülkelerinde, Özellikle İsveç’te Nüfusun Ekili Arazi Dağılımı Arasındaki İlişki

⁴ Kitabın birinci bölümünün ana başlığı Lokasyondur. Alt başlıkları: A. Yer Probleminin Sistemik Sunumu 1. Yer Probleminin Anlamı 2. Belirli Yerler 3. Bölgesel Sınırlar B. Seçilmiş Yer Sorunları 4. Endüstriyel Konum Teorisi 5. Tarımsal Konum Teorisi 6. Yerleşim Yeri ve Nedenleri 7. Kuşak Oluşum Yeri ve Nedeni 8. Genel Konum Kalıpları Sorunu. Kitabın ikinci bölümünün alt başlığı ise Ekonomik Bölgelerdir. Alt başlıkları: A. Basit Koşullar Altında Ekonomik Bölgeler 9. Pazar Alanı 10. Piyasalar Ağı 11. Ağlar Sistemi 12. Sistem Ağı B. Zorlu Koşullar Altındaki Ekonomik Bölgeler 13. Bazı Yeni Faktörler 14. Pazar Alanlarının Daha Fazla Kısıtlanması 15. Gerçeğe Ekonomik Bölgeler

bir şekilde artış göstermiştir. 1960 yılında dünyanın en zengin yüzde 20'si ile en yoksul yüzde 20'si arasındaki gelir uçurumu 1/30 iken bu oran 1990 yılında 1/60'a, 2000 yılında ise 1/75'e yükselmiştir (www.tasam.org, 2022). Bu gelişmeler ekonomik coğrafyada inceleme konularını da başka boyutlara taşımıştır. Yeni sanayi odakları, endüstriyel kümelenmeler, yeni ekonomik coğrafya yaklaşımı, feminist ekonomik coğrafya gibi yeni araştırma konuları gündeme gelmiştir. Bu konular içinde dil, din, cinsiyet, gelenekler gibi yeni konular yerini almıştır. 1980'lerden itibaren, Kültürel Dönüş (cultural turn/shift) veya Kuramsal Dönüş (institutional turn) olarak adlandırılan bu dönüşüm (Amin & Thrift, 2000, s. 5; Barnes, 2001, s. 536), ekonomik coğrafyayı geleneksel ekonomik analizlerden uzaklaştırarak sosyo-kültürel ve siyasal bilimlerden iç görüler kullanarak daha disiplinler arası bir yaklaşıma dönüştürmüştür. (Boschma & Frenken, 2006, s. 281).

2000'lerin ekonomik coğrafyasında konunun iktisat içindeki yerinin sorgulanmasını sağlayan etkiyi Krugman'ın yaptığını söylemek mümkündür. Yeni Ekonomik Coğrafya adını verdiği yaklaşımında şu temel soruya cevap aramaktadır: Üretim, niçin ve ne zaman diğer bölgeleri görece gelişmemiş bırakarak birkaç bölge üzerinde yoğunlaşmıştır (Krugman,1991, s. 490). Aslında bu teorinin yapmak istediği ekonomik faaliyetlerde özellikle iktisatçılar tarafından ihmal edilen mekânın başka bir ifadeyle coğrafyanın rolünün mikro ekonomik teorilerle açıklanma çabasıdır. Konum ve mekân konusu ekonomik coğrafya için zaten gündemde iken ekonomistler tarafından da coğrafya lehine gündeme tekrar oturmuştur. “Merkezkaç” ve “Merkezci Kuvvetler” diye isimlendirdiği iki zıt çekim alanının, Baldwin'in (2005) ifadesiyle eş zamanlı olarak işleyen ve sonuç dengesinde ekonomik aktivitelerin coğrafi dağılımını belirlediğini ifade eder. Aslında yeni olmayan “eski reçeteleri bir araya getirerek yeni bir reçete olan” (Ekinci & Ersungur içinde, Ottaviona ve Thisse, 2004, s. 2576) ve Marshallcı geleneğin mekân anlayışına dayanan Yeni Ekonomik Coğrafya'yı önemli kılan esas nokta, ekonomik coğrafyada mekânı Newton fiziğinden (olayların meydana geldiği bir zemin olmaktan) çıkarıp bizzat ekonomik olaylardan etkilenen ve etki eden canlı bir organizma olarak ele almasıdır (Ottaviona & Thisse, 2004, s. 121).

Ekonomi ve coğrafyanın yakınlaşması anlamına da gelen Yeni Ekonomik Coğrafya Yaklaşımı, karşılıklı bir takım argümanları da beraberinde getirmiştir. Ekonomik coğrafyacılar coğrafi iktisadi ve genellikle iktisadi, aşırı basit, pazar yanlısı ve her şeyi ekonomik süreçlere indirgemekle itham ederken (Sheppard, 2006, s. 250), iktisatçılar özelinde coğrafi ekonomistler ekonomik coğrafyacıların ana akım biçimindeki iktisadi terk etmeleri ve iktisat dışında iktisadi bilgileri takip etmeleri gerektiğini savunmaktadırlar (Amin & Thrift, 2000, s. 6). Her ne şekilde olursa olsun ekonomi ve coğrafya bir arada kalarak ve aralarında tartışma yaratan konu ve onları ele alma biçimlerini zaman içinde küçük fay kırılmaları ile düzeltmelerini beklemek şaşırtıcı olmayacaktır.

4. Ekonomik Coğrafyayı Tanımlamak?

Aristoteles (2017, s. 11), Metafizik isimli eserinde “bütün insanlar doğal olarak bilmek isterler” cümlesi ile başlamaktadır. Ekonomik coğrafyanın ne olduğu sorusu cevabı her zaman kolay olmayan bir sorudur. Ekonomik coğrafya gibi sürekli değişen ve birçok bilimin çalışma sahasında dolaşan bir disiplin için daha da zor olmaktadır. Nitekim özellikle yirminci yüzyılın ikinci yarısından itibaren gerek tarihi, gerekse de odaklandığı konuların keskin değişimi ile ekonomik coğrafya çalkantılı bir dönem geçirmiştir. Bu karmaşayı Aoyama vd. (2012), kısmen çoklu köklerine, heterodoks metodolojilerine ve diğer sosyal bilim disiplinleriyle örtüşen çeşitli çıkarlarına bağlamaktadırlar.

Coğrafya, ekonomik süreci anlama ve mekânla birlikte anlamlandırmada kilit bir rol oynasa da ekonomik coğrafya konuları ele alma biçimi ile aynı zamanda disiplinler arası bir çalışma sahasıdır. Günümüzde gittikçe daha fazla çok merkezli (policentric) bir yapıya bürünen ekonomik coğrafya çalışmaları, kentsel planlama, sosyoloji, kalkınma çalışmaları, antropoloji, çeşitli biçimlerden bahsetmemekle birlikte, politik, kentsel, feminist, sosyal ve kültürel coğrafya (eğer varsa, yakın kurumsal akrabaları) gibi ortak alanlarla karşılaşmıştır (Foster vd., 2007, s. 301). Bu durum disiplini çok eklemli ve zengin bir bakış açısı kazandırarak dinamik, değişken, yeniliklere açık bir hale getirmekle birlikte aynı zamanda alana coğrafi bir bilim olarak bir sınır çizmeyi de güçleştirmektedir. Birçok farklı bilim dalı ve onların alt disiplinleri ekonomik coğrafya konusu ile ilgilenirse de isminden de anlaşılacağı gibi ekonomik coğrafyanın iki ana eksenine sahiptir: ekonomi ve coğrafya.

Temel olarak iki disiplin -ekonomi ve coğrafya- ekonomik coğrafyanın iki başlığını oluşturur. Ekonomistler ekonomik faaliyetlerin kendisi üzerinde dururken onun gerçekleştiği mekânı da sınırlı bir bakış açısıyla olay örüntülerine dâhil ederler. Oysa coğrafya, onu eşsiz kılan insan odaklı bakış açısını merkeze alarak mekânla birlikte değerlendirir. Bu iki bilim dalının birbirlerine en fazla yaklaştığı bu saha aynı zamanda bir takım problemleri de beraberinde getirmektedir. Esasen insanın ekonomik etkinlikleri coğrafyanın fenomenleri ile biçimlenirken ilerleyen bir düzlemde bu defa coğrafyanın (doğanın) fenomenleri insanın ekonomik etkinlikleri ile değişime uğratılır. Dolayısıyla mantıksal olarak ekonomi coğrafya olmadan imkânsızdır ve coğrafya ekonomi olmadan tamamlanamamıştır (Keasbey, 1901, s. 84). Günümüzde giderek daha fazla çok merkezli konulara kayan ekonomik coğrafya alanına Foster vd.'nin de (2007, s. 303) belirttiği gibi çeşitli sınır geçişlerinin endemik olduğu disiplinler arası diğer alanlar da olduğu gibi ekonomik coğrafya için de kesin sınırlar belirlemek neredeyse imkânsızdır.

5. Ekonomik Coğrafyanın Yeni ve Yenilenebilir Boyutları

Ekonomik coğrafya nasıl yapılacak, hangi araçlar kullanılacak, ekonomi ve coğrafya ekonomik coğrafyayı nasıl paylaşacaklar, konulara nasıl yaklaşılabilecek, merkezinde ne olacak soruları bize konu başlığımız olan ekonomik coğrafyada yeni ve yeni olabilecek boyutları verecektir.

Ekonomik faaliyetler, üç şeyden birini yapan tüm insani eylemleri içerir: (1) mal ve hizmet üretmek, (2) bir ekonomik araçtan diğerine mal ve hizmet aktarmak, (3) mal ve hizmetleri tüketim eylemleriyle faydaya dönüştürmek (Anderson, 2012, s. 52). Bu insani eylemler sonucu ortaya çıkan ekonomik faaliyetlere bir madde daha eklemek gerekirse bu muhakkak dijital/sanal mekânların ekonomisi olmalıdır. Bilgi temelli bir dünyada ekonomik coğrafyanın çağdaş yapısını anlamak bağlamında yeni tanımlamaları incelemek önem arz etmektedir. Yapılagelen klasik tanımların günümüz ekonomik coğrafyasını açıklamada yetersiz kaldığı ortadadır. Alaeddinoğlu ve Zeydin (2007, s. 851), tam da bu noktaya işaretlerle klasik coğrafya anlayışlarındaki mekânı salt geometrik birtakım yapılardan ibaret gören anlayışlar, toplumsal süreçlerin aktif bir elemanı olması dolayısıyla, yerini artık ekonomik, toplumsal, psikolojik, siyasal vb mekânlara bırakmış olduğundan bahsederler. Bu noktadan hareketle klasik ekonomik coğrafya tanımına sanal/dijital mekânların ve alternatif ekonomik coğrafya yaklaşımlarının da dâhil edilmesi zorunlu ve gereklidir. Yeni ekonomik alanlar, bilgi ve iletişim teknolojileri ile yeni üretim, iş ve inovasyon sistemleri küreselleşmenin ortaya çıkardığı alanlardır (Park, 2005, s. 25).

Gerçekte var olmayan örneğin sosyal medya platformları, online alışveriş siteleri gibi mekânların gerçek hayatta mutlak bir varlıkları ve bu varlığın da beraberinde getirdiği bir ekonomik mekân ve ekonomik yapı mevcuttur. Bu dijital dünya gerçek dünyanın sosyo-kültürel yapısını da derinden etkilemektedir. Bu etki beşeri coğrafyayı ve asıl konumuz olan ekonomik coğrafyayı da yeniden tanımlamaya ve konumlandırmaya doğru itmektedir.

Örneğin 2004 yılında ABD'de Harvard Üniversitesi öğrencileri için kurulan sosyal paylaşım şirketi Facebook'un bugün (2021 Aralık) dünya genelinde 71.000 kişi istihdamı vardır ve bu sanal faaliyetin 2021 yılı geliri 117 milyar dolar (www.statista.com, 2022) ile devasa bir ekonomik coğrafi yapı oluşturduğu ortadadır. Dijital/sanal mekânların ekonomik coğrafyası son yaşanan küresel salgın ile bir başka mecra da yeniden değerlendirileceği bir öngöründen fazlasını içermektedir. 2019 yılı martında küresel bir hal alan pandemi süreci mekânsal ve lojistik temelli ekonomik bağlantıları yeniden sorgulamamızı gerektirmektedir. Burada şu soru akla gelebilir: insanlık tarihinde görülen pandemilerde de siyasal kültürel sosyo-politik dönüşümler gerçekleşmiş ve bu durum pandemi sürecinden sonra normalleşmemiş midir? Salgınların dünyayı veya bir kısmını sosyo-kültürel, politik, düşünsel ve ekonomik olarak dönüştürdüğü bir gerçektir ancak günümüz dünyasının geçmiş dönemlerden ayıran çok önemli bir fark var ki bu iletişim ve ulaşımda yaşanan muazzam dönüşüm ve bunu çok daha ileri bir boyuta taşıyan internet çağında olmamız. Böyle bir dönemde yaşanan salgın ekonomik coğrafya tanımına dijital ekonomik coğrafya tanımını da eklemektedir ve bunun sonucu olarak dijital ekonomik mekânlar tanımını da beraberinde getirmektedir. Evsel üretimle başlayıp atölye tarzı üretime oradan fabrikasyona doğru değişen ekonomik üretim merkezlerine evlerden internet yoluyla üretim ve ticaret yapan mekânlara doğru ilginç ve daha önce tecrübe edilmemiş bir durum ortaya çıkmaktadır. E-ticaret ile başlayan süreç artık bireylerin yasal prosedürlerden çok daha rahatça

kaçabilecekleri, denetimi ve yaptırımını zor ve karmaşık bir evsel üretim ve pazarlama ekonomisi oluşturmaktadır.

Geleneksel ekonomik coğrafyada mekânlar, çok büyük oranda ekonominin ana şekillendirici etkisi altında gelişirken bununla birlikte tarihsel sosyal kültürel ve politik aktörlerden de etkilenecek; Park'ın (2005) belirttiği gibi bu yeni ekonomik alanlar zaman içinde, toplumdaki ajanlar arasında mekân üzerinden sürekli ağ oluşturma ve toplumun sosyal, kültürel ve politik yapısına yerleşme (embeddedness) süreçleriyle dinamik bir hal almaktadır. Ekonomik coğrafyayı küreselden yerele herhangi bir coğrafi birimde akademik ya da diğer boyutlarda icra etmek ekonominin şekillendirici etkisinin yanında yukarıda bahsedilen ağların çizdiği çerçevede oldukça karmaşık bir beşeri ve fiziki coğrafya bileşenlerini bir araya getirmektedir. Bu etki, ekonomilerin esasen bütünleşik doğasından kaynaklanmaktadır ve hakim ekonomik değerlerin hem nedeni hem de sonucu olan sosyal değer sistemi tarafından şekillendirilmektedir (Hodder & Lee, 2015, s. 96). Ekonomik coğrafyacıların rolü, tüm bu karmaşıklıkta düzeni algılamak, birbiriyle ilişkili karar alma ağlarını çözmek ve ekonomik manzaranın evrimini yönlendiren bazı temel ilkeleri ortaya çıkarmaktır (Anderson, 2012, s. 71). Günümüz dünyasının bu karmaşık yapısında ekonomik coğrafyaya etki eden faktörler önümüzdeki süreçte bir iç düzenleme sürecine girebilir veya aktörlerden bazıları daha etkin olurken bazıları daha arka plana düşebilir.

Modern yaklaşımlarda ekonomik coğrafyanın etki alanını (üretim ve tüketim merkezleri) gerek boyutları gerekse organizasyon yapılarında ciddi değişimler Aslan'ın (2007) belirttiği ulusal sınırların ötesinde bir ekonomik bağ; yüksek iktisadi verimlilik getiren buluşlarla yaşanan yoğun teknolojik ve sosyal değişim, artan oranda bilgi akışı ve paylaşımı, yeni ekonominin ve ekonomik coğrafyanın karakteristik özellikleri olarak karşımıza çıkmaktadır. Beşeri sermayeyi şekillendirmede rolü olan fiziki sermaye, yanına sosyal sermayeyi de eklemektedir. Kapital ekonominin çok aktörlü ekonomik yapısı dijitalleşme, ağlar arası etkileşimler ve bilgi toplumu tabanlı yapısı çok daha karmaşık bir mekân anlayışını beslemektedir.

6. Sonuç

Ekonomik coğrafyanın akademik olarak bir başlangıç tayini konusunda farklı görüşler vardır. Ekonomik Coğrafya farklı mekânsal büyüklüğe sahip coğrafi ünitelerdeki reel/gerçek ve gerçek olmayan sanal/dijital ekonomik mekânların (onların gerçek-reel- dünyadaki mekânlarının) ekonomik faaliyetlerinin dağılımı, bu dağılımın sebep olduğu eşitsiz kalkınma ve büyüme parametrelerinin coğrafi yansımalarının coğrafya biliminin temel yaklaşım kalıpları çerçevesinden inceleyen coğrafyanın alt disiplini. Ekonomik Coğrafya, ekonomik süreci anlama ve mekânla birlikte anlamlandırmada kilit bir rol oynasa da, konuları ele alma biçimi ile aynı zamanda disiplinler arası bir çalışma sahasıdır. Temel olarak iki disiplin -ekonomi ve coğrafya- ekonomik coğrafyanın iki başlığını oluşturur. Ekonomistler ekonomik faaliyetlerin kendisi üzerinde dururken onun gerçekleştiği mekânı da sınırlı bir bakış açısıyla olay örüntülerine dâhil ederler. Oysa coğrafya, onu eşsiz kılan insan odaklı bakış açısını merkeze alarak mekânla birlikte değerlendirir.

Yapılagelen klasik tanımların günümüz ekonomik coğrafyasını açıklamada yetersiz kaldığı ortadadır. Ekonomik coğrafyayı küreselden yerele herhangi bir coğrafi birimde akademik ya da diğer boyutlarda icra etmek ekonominin şekillendirici etkisinin yanında bahsedilen ağların çizdiği çerçevede oldukça karmaşık bir beşeri ve fiziki coğrafya bileşenlerini bir araya getirmektedir.

Bu ekonomik mekânsal örüntüyü oluşturan parçaların sosyal bilimlerin ve bilhassa beşeri coğrafyanın diğer araştırma konuları ile sıkı bir bağlantı içinde olması ekonomik coğrafyanın yeni yaklaşımlarının çok daha geniş bir perspektiften değerlendirme gerekliliğini ortaya çıkarmaktadır. Bu durumu ekonomik coğrafyanın zaten karmaşık yapısını daha da karışık bir hale getireceği kabulü yerine bunun bir açılım olarak değerlendirip ekonomik coğrafyayı daha etkin ve etkili hale getirecek bir dizi yeniliğe götüreceği fikrini işlemek daha akıllıca olacaktır.

7. Extended Abstract

Economic activities, as with all human-centered activities, must take place in a space. The field in question can be on a large scale, from micro to macro, as well as spread over a wide range, including the actual spaces of virtual spaces that have appeared in the last quarter century. Economic geography focuses mainly on the causes and consequences of the -often unequal- spatial distribution of economic activities.

In this study, interpretive research technique was used as one of the qualitative research methods within the framework of a comprehensive literature review. The aim of the research from the point of view of the interpretive paradigm is to experience how concepts and theories are positioned in the natural environment (Demir, 2019, p. 7).

The inclusion of economic geography in the science of geography as an academic approach took place only in the nineteenth century. The science of geography can be traced back as far as human history. Therefore, the understanding of economic geography can also be taken back that far.

The question of what is economic geography is a question that is not easy to answer. It is even more difficult to define a discipline such as economic geography that is constantly changing and entering the field of study of many sciences. As a matter of fact, economic geography has undergone a turbulent period, especially since the second half of the twentieth century, with a sharp change in both its history and the issues it focuses on. Aoyama et al. (2012) attribute this confusion, in part, to its multiple roots, heterodox methodologies, and various interests that overlap with other social science disciplines.

Although geography plays a key role in understanding the economic process and deciphering it together with space, economic geography is also an interdisciplinary field of study with the way it deals with issues.

In the field of economic geography, which is increasingly shifting to multicenter issues today, Foster et al. as noted by (2007, p. 303), it is almost impossible to establish precise boundaries for economic geography, as well as for other interdisciplinary areas where various border crossings are endemic.

Economic activities include all human actions that do one of three things: (1) produce goods and services, (2) transfer goods and services from one economic intermediary to another, and (3) convert goods and services into benefits through acts of consumption (Anderson, 2012, p. 52). If it is necessary to add one more item to the economic activities that have arisen as a result of these humanitarian actions, this should definitely be the economy of digital/virtual spaces. It is important to study new definitions in the context of understanding the contemporary structure of economic geography in an information-based world. It is obvious that the current classical definitions are insufficient to explain today's economic geography.

Proceeding from this point, it is necessary to include virtual / digital spaces and alternative approaches to economic geography in the definition of classical economic geography. New economic areas, Information and Communication Technologies, as well as new production, business and innovation systems are areas that globalization has created (Park, 2005, p. 25).

Places that don't really exist, such as social media platforms and online shopping sites, have an absolute presence in real life. There is an economic space and an economic structure that this asset brings with it. This digital world also deeply affects the socio-cultural structure of the real world. This effect pushes towards redefining and positioning human geography and economic geography, which is our main subject.

The role of economic geographers is to perceive the order of all this complexity, to solve interrelated decision-making networks, and to reveal some basic principles that guide the evolution of the economic landscape (Anderson, 2012, p. 71). The factors affecting the economic geography in this complex structure of today's world may enter into an internal regulation process in the coming period. Some of the actors become more active, while others may fall into the background.

Physical capital, which has a role in shaping human capital, also adds social capital to it. It feeds a much more complex understanding of space with Dec multi-actor, digital, inter-network interaction of the capital economy and an information society-based structure. The fact that the parts that make up this economic spatial pattern are in close connection with other research topics of the social sciences and, in particular, human geography, reveals the need to evaluate new approaches to economic geography from a much broader perspective. Instead of accepting that this will make the already complex structure of economic geography even more complicated, it would be wiser to treat this situation as a new opening and process the idea that it will lead to a number of innovations that will make economic geography more effective and effective.

Keywords: Economic Geography, Space, Changing, Transformation.

Kaynakça

- Amin, A. & Thrift, N. (2000). What Kind of Economic Theory for What Kind of Economic Geography? *Antipode*, 32: 4–9. DOI:10.1111/1467-8330.00117
- Anderson, P. W. (2012). *Economic Geography*. Routledge.
- Aoyama, Y., Murphy, J. T. & Hanson, S. (2012). *Key Concepts in Economic Geography*, Sage Publication.
- Aristoteles (2017). *Metafizik*. (A. Arslan, Çev.). Divan Kitap.
- Aslan, Ö. (2007). Yeni Ekonomi: Özellikleri ve Endüstrileri. *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*, 52, 299-318.
- Baldwin, R. E. (2005). Industry Location: The Causes. *Swedish Economic Policy Review*, 12, 11-29.
- Baltacı, A. (2019). Nitel Araştırma Süreci: Nitel Bir Araştırma Nasıl Yapılır? *Abi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5(2), 368-388.
- Barnes, T. (2001). In The Beginning Was Economic Geography –A Science Studies Approach To Disciplinary History. *Progress in Human Geography*, 25(4), 521–544.
- Boschma A. R. & Frenken K. (2006). Why Is Economic Geography Not An Evolutionary Science? Towards An Evolutionary Economic Geography, *Journal of Economic Geography*, 6, 273-302. <https://doi.org/10.1093/jeg/lbi022>
- Boschma A. R. & Martin R, (2010). The Aims and Scope of Evolutionary Economic Geography, *Papers in Evolutionary Economic Geography (PEEG)* 1001, Utrecht University, Department of Human Geography and Spatial Planning, Group Economic Geography, revised Jan 2010.
- Braudel, F. (1991). *Maddi Medeniyet ve Kapitalizm* (M. Özel, Çev.), Ağaç Yayıncılık.
- Capel, H. (1981). *Institutionalization of Geography and Strategies of Change. in Geography, Ideology and Social Concern*, ed. D. R. Stoddart, pp. 37-69. Totowa, Barnes and Noble.
- Coe, N. M., Kelly, P. F., & Yeung, H. W. C. (2010). *Economic Geography: A Contemporary Introduction*, Blackwell Publishing Ltd.
- Courtin, R. & Mailet, P. (1962). *Economie Geographique*. Dalloz.
- Demir, E. (2019). *Notlarım: Bilimsel Araştırma Paradigmaları*. https://www.researchgate.net/publication/331223767_Bilimsel_Arastirma_Paradigmaları 1-17
- Doğanay, H. (2013). *Türkiye Ekonomik Coğrafyası*. Pegem Akademik Yayıncılık.
- Ekinci E. D. & Ersungur, Ş. M. (2013). Yeni Ekonomik Coğrafya ve Teorik Modelleri. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 17(3), 205-224.
- Fellmann, J. D. (1986). Myth and Reality in the Origin of American Economic Geography, *Annals of the Association of American Geographers*, 76(3), 313-330
- Foster, J., Muellerleile, C., Olds, K. & Peck, J. (2007). Circulating Economic Geographies: Citation Patterns And Citation Behaviour In Economic Geography, 1982–2006, *Transactions of the Institute of British Geographers*, 32(3), 295-312.
- Garretsen, H. & Martin, R. (2010) Rethinking (New) Economic Geography Models: Taking History and Geography More Seriously, *Spatial Economic Analysis*, 5(2), 127-160.
- Harris, J. W. K. (1983). Cultural beginnings: plio-pleistocene archaeological occurrences from the afar, Ethiopia. *The African Archaeological Review* 1, 3–31.
- Hobsbawm, E. (1996). *The Age of Revolutions 1789-1848*, First Vintage Books Editions.
- Hodder, B.W. & Lee, R. (2015). *Economic Geography*. Routledge.
- Karataş, Z. (2015). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri. *Manevi Temelli Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 62-80.
- Keasbey, L. M. (1901). The Study of Economic Geography, *Political Science Quarterly*, 16(1), 79-95
- Krugman, P. (1991). Increasing Returns and Economic Geography, *Journal of Political Economy* 99(3), 483-499.
- Kuhn, T. (1996). *The Structure of Scientific Revolutions*. University of Chicago Press; 3rd edition.
- Lafourcade, M. (2009). New Economic Geography: The Role of Transport Costs. *Master's paper*, Université de Valenciennes.
- Lösch, A. (1954[1940]). *The Economics of Location*, 2nd edn, (Trans. W. Stolper). Yale University Press.

- Mackinnon, D. & Cumbers, A. (2007). *An Introduction to Economic Geography. Globalization Uneven Development and Place*. Pearson.
- Murphy, R. E. (1979). Economic Geography and Clark University, *Annals of the Association of American Geographers, Special Issue: Seventy-Five Years of American Geography*, 69(1), 39-42.
- O'Kelly, M. & Bryan, D. (1996). Agricultural Location Theory: Von Thunen's Contribution to Economic Geography. *Progress in Human Geography*, 20(4), 457-475.
- Ottaviano, G. I. P. & Thisse, J. F. (2004). *Agglomeration and Economic Geography*. In V. Henderson and J. F. Thisse (Eds.). *Handbook of Regional and Urban Economics*, 4, Elsevier.
- Park, S. O. (2005). *Network, Embeddedness, and Cluster Processes of New Economic Spaces in Korea*, (Ed.) Richard Le Heron and James W. Harrington, *New Economic Spaces: New Economic Geographies*, Routledge.
- Renner, G. T. (1950). Some Principles and Laws of Economic Geography, *Journal of Geography*, 49(1), 14-22.
- Reindl, J. (1913). Wilhelm Götz, *Geographische Zeitschrift*, 19. Jahre 9. H. pp. 481-487
- Robinson, E. V. (1914). Industrial and Commercial Geography by J. Russell Smith, *Journal of Political Economy*, 22(5), 498-501
- Scott, A. (2004). A Perspective of Economic Geography, *Journal of Economic Geography*, 4, 479-499
- Smith, A. (2014). *Milletlerin Zenginliği* (H. Deren, Çev.). Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Smith, R. J. (1913). *Industrial and Commercial Geography*. Henry Holt & Co.
- Sheppard, E. (2006). *The Economic Geography Project 11-23, Economic Geography Past, Present and Future* (Editors Bagchi-Sen, S. Smith, H. L.) Routledge, 260.
- STATISTA (2022) <https://www.statista.com/statistics/268604/annual-revenue-of-facebook/>
- Şen, Ö. (2016). Ekonomik Coğrafya Bağlamında Gaziantep İlinde Endüstriyel Kümelenme Analizi. Yayınlanmamış doktora tezi, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Sukkoo, K. & Margo, R. A. (2004). Historical Perspectives on U.S. Economic Geography, *Handbook of Regional and Urban Economics*, 4, 2981-3019.
- TASAM (2020) https://tasam.org/tr-TR/Icerik/211/kuresellesmenin_boyutlari_ve_etkileri
- Tümertekin E. & Özgüç N. (1997). *Ekonomik Coğrafya Küreselleşme ve Kalkınma*. Çantay Kitapevi.
- Working Paper (2003) 9594 National Bureau of Economic Research 1050
- Yıldız, M. Z. & Alaeddinoğlu, F. (2007). Küreselleşme çağında değişen mekân algılayışları, 38. İcanas (Uluslararası Asya ve Kuzey Afrika Çalışmaları Kongresi) 10-15 Eylül 2007-Ankara/Türkiye: Bildiriler Kitabı.

Araştırmacıların Katkı Oran Beyanı / Contribution of Authors

Yazarların çalışmadaki katkı oranları %100 şeklindedir.
The authors' contribution rates in the study are %100 form.

Çıkar Çatışması Beyanı / Conflict of Interest

Çalışmada herhangi bir kurum veya kişi ile çıkar çatışması bulunmamaktadır.
There is no conflict of interest with any institution or person in the study.

İntihal Politikası Beyanı / Plagiarism Policy

Bu makale İntihal programlarında taranmış ve İntihal tespit edilmemiştir.
This article was scanned in Plagiarism programs and Plagiarism was not detected.

Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Beyanı / Scientific Research and Publication Ethics Statement

Bu çalışmada Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi kapsamında belirtilen kurallara uyulmuştur.
In this study, the rules specified within the scope of the Higher Education Institutions Scientific Research and Publication Ethics Directive were followed.